

De basis

‘Kakenestje’, of eigenlijk ‘kakkenestje’: zo noemden mijn broers en zussen mij. En dat was terecht. Ik ben de jongste van tien kinderen en mijn moeder zorgde net iets beter voor mij dan voor de anderen. Ze beschermde mij tegen de ouderen en ik mocht altijd een beetje meer dan de rest.

Dat was niet zomaar. In 1947 verongelukte mijn oudere broer Kees op vijfjarige leeftijd. Hij overleed bij de reparatie van de bakkersoven van ome Janus, die samen met opa en oma Sengers naast ons woonde. Kees zat op een kruiwagen rustig toe te kijken bij de verbouwing, tot er bij het slopen plots een steen losschoot en hem vol op zijn slaap trof. Hij bloedde uit zijn mond, neus en oortjes; hij was op slag dood. De familie werd overmand door een groot verdriet, en was zwaar ontdaan.

In 1949 werd er opnieuw een Kees geboren. Dat ben ik. Ik ben de vervanger van de overleden Kees en zo heb ik dat ook altijd ervaren. Mijn broers en zussen hielden me voor dat de oudere Kees altijd beter was. Het sterkte me enerzijds, anderzijds trok ik me er niet zo veel van aan. Ze zeiden het natuurlijk ook met een lach. Bovendien was ik volwaardig voor mijn ouders. Dat lieten ze me duidelijk blijken.

NAAM: Kees Sengers
GEBORTE DATUM: 20-06-1949
GEBORTE PLAATS: Bergeijk
ZON VAN: Kees Sengers en Marie Daris
BROER VAN: Annie, Martien, Nellie, Jan, Janus, Sjef, Kees († '47), Mariet, Frans, Lies
GEHUWD: 1968-1983 met Anita de Bruijn, 1990 met Karien Theuws
KINDEREN: Kees en Henk
KLEINKINDEREN: Beau, Maud, Senna, Sterre, Bente en Jesse
ONDSCHIEDINGEN: Ridder in de Orde van Oranje Nassau

Ik als achtjarig manneke.

Doordat ik de tweede Kees ben, kreeg ik thuis net wat meer gedaan. Ik kreeg als enige een nieuwe fiets. Die kocht mijn broer Jan, tevens mijn peetoom, voor mij nadat ik mijn communie had gedaan. Mijn moeder zou zo'n cadeau normaal gesproken nooit goed hebben gevonden. 'Niet nodig', 'dat geld konden we beter besteden' en 'pak maar een oude fiets'. Maar omdat het voor Keesje was, mocht het wel. Ik kreeg ook nieuwe kleding of een extra stukje spek. Ja, mijn moeder was erg zorgzaam voor mij.

Ze praatte geregeld over de oudere Kees. Mijn vader minder. Vooral rond zijn verjaardag, op 9 maart, spraken ze over hem. Maar niet alleen dan. Keesje was altijd in beeld. Ze vertelden dat hij levenslustig was, een vrolijk kind. De anekdotes waren prachtig. Hij kon bijvoorbeeld de K niet uitspreken: hij maakte daar een T van. Dan kwamen de vervormingen ter sprake en lachten we met zijn allen. Vaak ging dat over in verdriet. Waar mijn moeder dat uitte, liet mijn vader een stilte vallen. Een stilte van verdriet, diep van binnen. Dat vond ik ontzettend moeilijk om te zien en te voelen. Als ik daar aan terug denk, voel ik dat weer. Ja, daar heb ik moeite mee...

Wij waren samen één, ons gezin

Ik realiseer me hoe intens veel ik voel voor mijn ouders. Wij waren zo'n hecht gezin. En nu nog, nu ze beiden overleden zijn. We deelden alles. Geluk, maar ook verdriet. Alle gevoelens mochten er zijn. Ik geloof niet dat er ooit een moment is geweest in ons gezin dat emoties werden weggestopt. Als mijn ouders verdrietig waren om mijn overleden broer dan deelde ik hun verdriet. Als mijn broer vocht en hij huilde, dan vocht en huilde ik met hem mee. We waren samen één, ons gezin. Een zeer hardwerkend arbeidersgezin, dat ook.

Mijn vader was altijd weg. Ik weet niet anders dan dat hij op maandagochtend om zes uur vertrok en op vrijdagavond rond half acht weer thuiskwam. Hij was hoofduitvoerder bij IBC in Best en zette door heel Nederland en België bouwwerken neer. Overal waar wij nu nog komen, zie je gebouwen waar mijn vader aan werkte.

Voor mij was het een gemis dat hij enkel in de weekenden thuis was. Het was normaal dat hij er niet was, maar ik leerde hem daardoor nooit echt kennen. Als kind vind je je vader stoer. Hij was de grootverdiener, iemand tegen wie ik opkeek. Ik vond het fijn hem om me heen te hebben in de weekenden.

Ik zie hem nog zitten in zijn stoel. Daar zat hij te lezen, altijd. Of hij vertelde de prachtigste verhalen. Wat hij meemaakte tijdens zijn werk, maar ook zijn vroegere jaren kwamen aan bod, wat hij ervaren had in het jaar dat hij in Suriname werkte, of hij sprak over de oorlog. Hij vertelde hoe het leven voordien was, en hoe dat veranderde toen Hitler aan de macht kwam.

Onder ons huis hadden we een schuilkelder en mijn vader verhaalde hoe we met ons gezin schuilden: wat ze voelden daar onder de grond. Hij vertelde dat mijn moeder onder meer shag smokkelde in de kinderwagen. Mijn vader niet, nee. Dat durfde hij niet. Nee, mijn vader was geen held. En mijn moeder... Zij was voor de duvel niet bang.

Als mijn vader vertelde, hingen we met zijn allen aan zijn lippen. Hij kon je zo meenemen in zijn verhalen dat je met open mond luisterde. Ja, mijn vader was echt de man van het woord. Zijn verhalen bleven hangen in je gedachten. Zo had hij in Suriname ruzie met een neger die ineens met een mes voor zijn deur stond. Tijdens het vertellen boog mijn vader naar voren in zijn stoel en gleed met zijn vinger over zijn duimnagel. 'Vlijmscherp', zei hij dan.

De verhalen gekoppeld aan zijn gebaren... Prachtig vond ik dat. Vrienden en kennissen van mij zeggen nu nog wel eens: 'Goh, wat kon die man vertellen.'

Voor mij waren die momenten iets om naar uit te kijken. Die vrijdagavond was speciaal. De man des huizes kwam thuis! Ik was telkens weer benieuwd welke verhalen hij met zich meenam. Dan liet hij zich in zijn stoel zakken en wij nestelden ons eromheen.

Maar mijn vader werd op vrijdagavond niet uitbundig geknuffeld en gekust, hoor. Nee, ook niet door mijn moeder. In het weekend merkte ik wel dat mijn ouders blij waren dat ze weer bij elkaar waren, dat voelde je, maar het lieflijke contact was in die tijd niet zo uitbundig.

Het zat 'm in de subtiliteit. De deur van mijn moeders slaapkamer was bijvoorbeeld altijd open, behalve op vrijdagavond. Haha... Als kind realiseer je je niet wat dat betekent. Mijn broers en zussen natuurlijk wel, maar als jonge jongen had ik dat benul nog niet.

Maar ook zonder mijn vader ging het mijn moeder goed af. In het jaar dat hij in Suriname werkte, bleef mijn moeder met tien kinderen thuis. Zij hield het daar heel gemakkelijk overeind. Ja, mijn moeder had de broek aan. Ze was goed voor haar kinderen, haar gezin en ook voor anderen, maar tegelijkertijd bikkelhard. Wij moesten ons houden aan haar systeem en binnen de lijntjes blijven die zij had uitgezet. Wij werden zodoende buitengewoon gedisciplineerd opgevoed.

Ik had ontzag voor mijn moeder, maar bang was ik niet voor haar. Mijn vrienden wel. Zeker weten. Zij waren zo'n strenge moeder niet gewend. Ik was de jongste thuis, mijn moeder was veertig toen ik geboren werd. De moeders van mijn vrienden waren een stuk jonger en daardoor ook meer coulant.

Mijn moeder was ook voor zichzelf keihard. Als ze zich had voorgenomen in de tuin - in de hof zoals wij dat noemden - te werken, dan werkte ze in de tuin. Ook als het 35 graden was. Afspraak was afspraak, ook met zichzelf.

Voor ons betekende dat ook werken. Altijd. Onder elke omstandigheid. In de hof, het huis bouwen, het huishouden: alles. Onze zussen maakten elke dag brood voor ons, de zes knapen in huis en daar bovenop vaak nog enkele kostgangers die bij ons verbleven; de studenten van de Hogeschool Wageningen die stage liepen bij de Pielis. Zij logeerden de hele week bij ons en wij moesten stuk voor stuk een stevige boterham mee naar het werk. Die maakten mijn zussen klaar; ieder had zijn taak. De ene sneed het brood, de andere zorgde voor het beleg en weer anderen deden de afwas.

We kregen thuis regelmatig afvalhout van de bouw gestort. Dat was daar gebruikt als stud- of stelmateriaal en wij gebruikten dat als kachelhout. Voor ons huis kliepte een vrachtwagen de lading af en wij brachten het diezelfde avond nog achterom met de kreugen: de kruiwagen.

Ons moeder ging op zulke momenten voorop in de strijd. En ik stond als tienjarig manneke om tien uur 's avonds nog mee te sjouwen. 'Nog even, nog even', zei ze dan. Ze wilde per se alles achterom brengen. Tot overmaat van ramp moesten we daarna nog grieselen: harken.

Daar was geen discussie over mogelijk. Je voerde je gebruikelijke taken uit, deed wat er gevraagd werd en je zei waar je was. Dat wist iedereen en daar hield iedereen zich aan. Om twaalf uur eten,

*Ons gezin (vlnr): Sjef, Janus, Nellie, Jan, Mariet;
Frans, Annie, pa, ik, ma, Martien en Lies.*

betekende om twaalf uur eten. Niet één over twaalf. Om tien uur thuis zijn, betekende om tien uur thuis zijn. Niet één over tien.

Wanneer mijn zussen op zondagavond gingen dansen en tóch te laat waren, moest een van mijn broers ze gaan halen. Meestal stonden ze in het Spirituspaaik achter een muurtje te vrijen. Mijn moeder was daarin niet te vermurwen. Ook niet in het handhaven van de strafmaat. Alles was door haar uitstekend gecontroleerd. Te laat, betekende het weekend erna niet weg.

Dan kwam de rol van mijn vader om de hoek kijken. Hij was de bemiddelaar in ons gezin. Mijn moeder zette de lijnen uit en mijn vader snoepte daar de harde kantjes vanaf. Hij zocht naar oplossingen. Niet waar iedereen bij was, maar hij pakte ons apart en lijmde dat op een voortreffelijke manier, zonder iemand af te vallen. Dan zei hij: 'Je weet toch hoe ze is?' Hij gaf iedereen het gevoel dat het goed was.

Mijn vader en moeder waren op een ongelooflijk goede, liefdevolle manier op elkaar afgestemd. Met elkaar kwamen ze altijd tot goede oplossingen. Mijn ouders hadden een zeer goed huwelijk. Daar zat een bepaald ritme in die ook ons bereikte. Mijn vader hield onvoorwaardelijk van mijn moeder. We hadden daardoor een zeer uitgebalanceerd gezin, een prachtig gezin. En nog.

Handelaar

Mijn grootvader Tinus Sengers en mijn grootmoeder Anna hadden van oudsher een groot stuk grond aan de Broekstraat in Bergeijk. Later gaven ze hun kinderen Kees, Janus en Lies elk een deel. Kees is mijn vader. Hij bouwde daar – net als zijn broer Janus en zus Lies – een leven op met zijn gezin. En wij groeiden zodoende op met Sengersen aan alle kanten. Dat was zalig.

Als ik thuis de keukendeur uitliep, stond ik op de gezamenlijke buitenplaats van ons en ome Janus. Met zijn kinderen voetbalde en speelde ik. We huilden en lachten samen, we vochten en deelden ons geluk.

De Broekstraat was een prachtige straat. 's Ochtends kwamen de vrachtwagens van zuivelfabriek 't Stoom voorbij en 's avonds reden ze weer terug. We voetbalden gewoon langs de weg. Dat kon toen nog, het was er rustig.

Je had maar een paar boerderijen en huizen. Waaronder dat van ons, toen nog een heel oud huis. We hielden er een varkentje, kippen en een stuk of zestig konijnen. Na schooltijd plukten we gras voor de konijnen en gaven de andere dieren eten.

Op vrijdagmiddag hielp ik mijn moeder regelmatig met het slachten van een konijn. Ik vond dat prachtig. Dan pakte ons moeder zo'n volgroeid dier uit het hok, sloeg het achter de oren, en om het nekje wikkelde ze een koperdraadje om het vervolgens aan de wasdraad op te hangen. Hij werd gevild en zijn huid gevuld met stro. Zo'n konijnenvel werd vervolgens opgehaald; daar kreeg je een beetje geld voor.

Dat vond ik niet erg. Ik dacht daar niet over na, zo werden wij opgevoed. Maar als ik nu met Kerstmis een konijntje eet en ik vertel dat verhaal aan mijn kleinkinderen dan vinden zij dat heel apart. 'Je eet toch geen konijntje', zeggen ze dan.

In onze tijd was zelfvoorziening een leefwijze. Je wist waar het eten, of een deel daarvan, vandaan kwam. Nu weet je niet meer wat een dier dat je eet voor levend wezen is geweest.

Het slachten van ons varkentje vond ik om die reden wel moeilijk. We kochten die elk jaar bij veehandel Stant Sengers. Dat waren achterblijvertjes, die liepen bijvoorbeeld mank en daardoor kregen we ze voor weinig mee. Dat varken liep bij ons achter in een hok en wij voerden hem.

Op een dag kwam de broer van mijn moeder, oom Peer, langs en dan werd ons varken geslacht. Dat vond ik zielig, we zorgden er al die tijd voor en bouwden er een band mee op. Maar hij was vetgemest en zo is de natuur: wij zouden hem opeten.

Oom Peer schoot het varkentje met de proppenschiet in zijn kop. Het beestje viel bewusteloos neer waarna mijn oom zijn nek door-sneed. Het bloed dat eruit stroomde ving ons moeder op in een emmer en met haar handen roerde ze erin zodat het bloed niet zou stollen. Daar maakten we bloedworst van.

Daarna sneden ze het varken open en hingen ze het op de leer: de ladder. Na een paar dagen kwam de keuring, die gaf een stempel en het varken werd afgekapt, zoals ze dat noemen. We maakten er worst van, koteletten, spek, noem maar op. Ik ook, ja. Ik vond het prachtig. Vooral naar de worst draaien keek ik uit. Dat waren de darmen van het dier. Als alles verwerkt was, werd van de restjes een pruttelpotje gemaakt.

Toen het varken worsten en koteletten was geworden, vond ik hem heerlijk. Ik wist niet anders dan dat dieren werden geslacht en gegeten; mijn verdriet om ons diertje was verdwenen.

*Er viel geen klap
verloren op mij*

Tussen ons en ome Janus woonden grootvader en grootmoeder Sengers in een verbouwde schuur. Dat was een klein huisje waar een tegeltje in de woonkamer hing: 'Wie in zijn eigen tuintje wiedt, ziet het onkruid bij een ander niet'. Die uitspraak heb ik altijd onthouden. Het heeft voor mij een mooie betekenis: dat je niet over anderen moet lullen.

Mijn grootmoeder zat altijd te lezen. Ik zie haar nog zitten in haar stoel. Elke dag liep ik even binnen bij haar, dat deden wij thuis allemaal.

Op jonge leeftijd kwam mijn handelsmentaliteit al boven. Ik kreeg van mijn moeder voor de gedane boodschappen bij Mie Kolen een chocoladekwartje gewikkeld in zilverpapier. Het leek net echt, maar ik kon er natuurlijk niks mee. Dus ik wilde het verkopen: het moest twee dubbeltjes en een stuiver opleveren. Een kwartje dus, maar dan van écht zilver. Maar grootmoeder was niet te vermurwen. Ik gaf niet op en bleef op haar inpraten, een hele middag lang. En toen ging ze toch overstag.

Ik beheers de techniek om iemand te laten doen wat ik wil. Manipuleren wil ik het niet noemen. Ik zou het eerder willen omschrijven als richting proberen te geven aan hetgeen ik naartoe wil. Haha!

Van die centen kocht ik een frietje met mayonaise en een knakworst bij De Walrus. De Walrus bestaat nu nog en was van ome Janus. Oorspronkelijk was het een café van mijn grootvader en grootmoeder. Ome Janus is daarna een bakkerij begonnen en later een cafetaria, dat ook De Walrus heet.

Ons moeder dronk met de schoonzussen elke maandagmiddag een kop koffie bij grootmoeder. Ze praatten wat bij en bespraken de problemen. Zo vertelde mijn grootmoeder op een van die middagen dat ik de zaterdag voordien weer was langs geweest. En dat ik mijn chocoladekwartje had verkocht.

Nou, dat heb ik geweten. Ik had grootmoeder getild en dat kreeg ik duidelijk en hardhandig te horen toen ik uit school kwam. Mijn moeder had een ferme corrigerende tik tegen de billen in huis. Maar er is geen klap verloren gevallen op mij hoor, ik verdiende het altijd.

Ik haalde allerhande kattenkwaad uit. Vooral met mijn vrienden uit de straat. Met hen groeide ik op en samen vormden we een eenheid. Ik had ook twee vrienden van de lagere school: Jan Larmit en Broer Theuws. Later kwam daar Wim Burgmans bij.

Met hen voetbalde ik, speelde ik in de bossen en op straat. We maakten hutten of stookten een vuurtje. Bij dat laatste was het de kunst om het vuur zó lang te laten branden zodat het bijna misging. En dan blussen, blussen, blussen. Dat ging natuurlijk wel eens écht mis waardoor de brandweer moest uitrukken. Wij waren tegen die tijd allang foetsie en keken vanaf de schuurzolder bij Broer Theuws hoe de brandweermannen de boel kwamen redden. Dat was altijd spannend; we waren er nooit helemaal gerust op. En we vertelden aan niemand dat die brand waar iedereen over sprak in het dorp door ons veroorzaakt was.

We gingen ook vaak *veugeltjes zuuke*: vogeltjesieren zoeken. Dan haalden we de eieren uit de nestjes van de kraaien en de

eksters. De merel en de vink waren beschermde vogels; die lieten we met rust. Of we zochten naar de mulder in de beukenheg. Dat is een grote tor, een heel lief beestje, die we in een luciferdoozje stopten. Met een stukje sla dachten we die in leven te houden.

We visten in de Beekloop en de Liskens, daar vingen we voorns en stekelbaarzen. Thuis maakten we die schoon en genoten van de smaak van onze zelfgevangen visjes. Op de kweekvijvers zochten we stiekem naar karpers. Het was de kunst uit de handen van de oppasser te blijven. Dat vonden we reuze spannend.

We kwamen ook veel bij de boeren in de omgeving. We hielpen aardappelen rapen in de oogsttijd of bij het koeien overdoen. Voor de ruilverkaveling hadden de boeren nog her en der stukken grond en wanneer de weide kaalgegeten was moesten die dieren bijvoorbeeld van de Maai naar het Knipven overgedaan worden. Zo had Willeke Sporen – die eigenlijk Wil Theuws heette – twaalf koeien. Wij liepen elk met twee koeien aan een touw naar een ander stuk weiland. Prachtig natuurlijk.

In deze tijd is dat niet voor te stellen. Als ik daar nu op terug kijk, realiseer ik me dat het een uniek leven was. Wij waren altijd in de natuur te vinden. Dat vonden we stoer, we deden niets liever. Vooral in de zomer was het leven buiten een paradijs. Het was lang licht en zacht weer. We zwommen in de Liskes en 't Schut. Ik kwam alleen binnen om te eten en daarna was ik weer weg.

We waren ook vaak in het Zandkot te vinden, waar nu de Beti Houtindustrie is. We voetbalden er uren aan een stuk. Dan namen we het met de Broekstraat op tegen de Burgemeester Magneestraat of 't Loo. Dat waren echte derby's en die gingen er flink op.

We richtten jaren later – toen we allemaal al het huis uit waren – de SenDar-combinatie op; SengersDaris-combinatie. Mijn moeder haar meisjesnaam was namelijk Daris. We waren met tien voetballers en ons vader stond op doel. Over zijn keeperskwatiteiten viel niet te twisten: die waren niet best. Dat paste

*Grootvader Tinus en grootmoeder Anna Sengers.
Laatstgenoemde tilde ik met een chocoladekwartje.*

perfect bij ons niveau op het veld. We speelden jarenlang toernooitjes in de omgeving en organiseerden fiets- en oriëntatie-tochten met allerlei families. De uitslagen leverden toen al felle onderlinge discussies op – het typeerde de familie Sengers. Op een gegeven moment werd mijn vader te oud en kwamen er vrienden of andere familieleden voor in de plaats.

Tijdens een van de partijtjes voetbal met mijn vrienden op straat sloeg mijn hart ineens op hol. Ik was toen elf. Mijn arm werd slap en mijn hart ging als een gek tekeer. Je kon mijn keel keihard zien bonzen. Ik wist niet wat het was dus ging ik op mijn knieën en ellenbogen zitten. Ik vroeg of Jan Larmiet op mijn rug wilde duwen. Na een kwartier was het over.

Sindsdien gebeurde dat vaker. En elke keer wist Jan wat hij moest doen: op mijn rug gaan zitten. Na een kwartier, twintig minuten werd mijn hart weer rustig en voetbalden we gewoon verder. Mijn omgeving vond het eng. Ik niet. Ik was eraan gewend. Pas als mijn hart weer rustig werd, dacht ik soms: het slaat toch wel door, hè?

Ik zei er thuis niets van. Totdat mijn hartslag na een van die partijtjes voetbal maar niet rustig werd. Het was de eerste keer dat mijn hart uren tekeerging. Ik was veertien jaar en dokter Christiaans kwam bij ons thuis op bezoek. Hij kreeg mijn hartslag niet eens opgemeten, zo snel ging die, en hij stuurde me voor onderzoek naar het ziekenhuis. Daar werd mijn hart ineens weer rustig.

De technieken van toen zijn niet vergelijken met die van nu, en ze wisten daardoor niet wat ik mankeerde. Ik kreeg uit voorzorg pilletjes voorgeschreven en ik vond het allemaal prima. Mijn moeder maakte zich wel zorgen. Maar ik niet. Ik leefde bij de dag, wat kon mij nou gebeuren? Ik leerde er mee leven. Het begon en ik wist: dat houdt ook weer op. Behalve die ene keer dan. Daarna maakte ik als jongen niet meer mee dat mijn hart langer op hol sloeg dan een kwartier, twintig minuten.

Een vlugge

Ik was een beetje een wilde jongen. Ik was levenslustig, kon niet goed stilzitten of me rustig houden. Ik had genoeg zelfvertrouwen, was niet snel bang en durfde iets.

Als het koren hoog stond, doken we het veld in. We raceten door de gangen die het veld creëerde en het graan aaide ons gezicht. Niemand die ons zag. Dachten wij.

Tot Sooike ons snapte en woedend achter Jan, Broer en mij aan kwam. Aan de rand van zijn veld liep het Stoomriviertje. Dat was de afvalrivier van melkfabriek 't Stoom; een warm, vies riviertje van twee meter breed dat wit zag van de melkresten.

We renden en renden: we moesten zo snel mogelijk naar de rand van het riviertje, het water over en wég. Maar Sooike was vlugger. In een mum van tijd zat hij ons op de hielen. Ik zag het riviertje opdoemen. Nog een paar meter. Nog drie, nog twee, een... Ik voelde zijn vinger op mijn rug naar houvast zoeken, en toen sprongen we. Sooike stapte mis, schoof uit en viel zó in de witte drek. Wij lachen en wegwezen.

Daar deden we het natuurlijk voor, hoe spannend het ook was. Hetzelfde met belletje trekken: je hoopte wél dat iemand opendeed, eens flink vloekte en je achterna kwam. Anders was er niks aan.

Tegenwoordig stapt iemand meteen naar je ouders. Vroeger werd er gewoon ter plekke afgerekend: je kreeg op je sodemieter en klaar. Zo voedden de mensen elkaar op. Je had ontzag voor ouderen en was bang voor de politieagent, de pastoor en het schoolhoofd. Voor hen liep je een blokje om.

De burgemeester bijvoorbeeld, voor hem was veel respect. Mijn broer Martien zat in dienst en bij het bestijgen van het voertuig ging zijn geweer af. Met een losse flodder schoot hij zichzelf in zijn buik. Hij lag in kritieke toestand in het ziekenhuis in Tilburg

en ons moeder ging drie keer per week op ziekenbezoek, mét de burgemeester. Dat was wat in die tijd.

Ik was vijf of zes jaar. De zorgen om mijn broer gingen langs me heen. Ik besepte niet dat hij dood kon gaan, daar was ik te jong voor, maar dat mijn moeder met de burgemeester op pad ging, vond ik heel bijzonder.

Voor de rest was ik niet zo gauw onder de indruk. Behalve van ons moeder. Voor haar paste ik op. Maar op straat of op school ging ik mijn eigen gang.

Ik was niet de gemakkelijkste op school, denk ik. Mijn eerste aanvaring had ik al op mijn vierde. Op de bewaarschool deed ik iets wat niet mocht. Ik weet niet meer precies wat, maar het was ongetwijfeld zo. Dat deed ik wel vaker. En dus moest ik van juffrouw Mien Brugman het kolenhok in. Vier jaar was ik en ik werd een stikdonker hok ingestuurd. Ik heb het haar nooit vergeven.

Ik was niet de vroomste jongen

Juffrouw Mien had het sowieso niet zo op mij. Ik kon heel goed hinkelen op mijn linkerbeen, maar van juffrouw Mien moest het toen ineens op mijn rechterbeen. Dat kon ik niet. Ik ben haar later nog wel eens tegengekomen, maar het is tussen ons nooit meer goed gekomen.

De botsing met Juffrouw Kanen zal ik ook nooit meer vergeten. We bereidden ons voor op onze eerste communie en stonden in een rij van 34 kinderen voor de kerk voordat we naar binnen zouden lopen. Stilstaan of stil zijn, was niet mijn beste vak op school, dus ik werd onrustig en vervelend. Juffrouw Kanen stuurde me terug naar school. 'Jij mag je communie niet doen', zei ze. Ik was zes jaar en schoot in de stress. Mijn communie niet

mogen doen, was al erg, maar ik zag me al thuiskomen met die boodschap... Dat zou verschrikkelijk zijn. Ons moeder, die zeer katholiek was, had het me nooit vergeven. Ik liep in mijn eentje terug naar school en huilde en huilde!

Om twaalf uur kwam juffrouw Kanen terug op school. Ik moest bijna naar huis, maar ik durfde niet. Toen zei ze dat ik toch mijn communie mocht doen. Ik was zó opgelucht, maar... Ik had keidikke ogen. Ik zei niks thuis. Als ons moeder het toch gehoord had...

Ondanks mijn onrustige karakter was ik een gemiddelde leerling. Ik hoefde geen moeite te doen om goede punten te halen. Ik leerde niet overdreven veel en was in de klas niet de meest oplettende leerling. Ik was liever bezig met spullen te ruilen.

In onze tijd had niemand geld. Dus ruilde je. 'Geruild is geruild en niet meer terug geruild', zeiden we. Ik had daar gevoel voor. Dat had mijn grootmoeder al ondervonden met mijn chocolade-kwartje, en zo deed ik dat ook bij mijn klasgenoten.

Wij schreven in die tijd nog met inkt: een balpen zag je zelden. Dus als iemand er eentje had, wilde ik die ruilen. En meestal lukte dat. Ik ruilde van alles bij elkaar.

Bij klasgenoot Harrie Sengers hadden ze thuis een winkel: Sengers-Moeskops. Daar verkochten ze onder andere speelgoed. Op een dag kwam Harrie met een echte Dinky Toy-vrachtwagen op school. Ik wist niet wat ik zag. Die móést ik hebben. Wat een prachtig ding was dat.

Ik zocht thuis vier, vijf dagen al mijn spullen bij elkaar. Een kroontjespen, een katapult, echt van alles. Die katapult was een echt goeie, die wilde ik eigenlijk niet kwijt, maar ik was gefixeerd op die Dinky Toy. Ik dacht geen schijn van kans te maken met mijn rommel, maar ik moest het proberen, meer spullen had ik niet.

En Harrie wilde 'm nog ruilen ook. Jaren speelde ik met mijn geruilde Dinky Toy. Als ik al eens ziek thuis was, maakte mijn moeder de tafel schoon en legde er een zeil op met een kilo suiker. Die verplaatste ik met mijn vrachtwagen van links naar rechts. De Dinky Toy was een van mijn grote successen in mijn handel op de lagere school.

Ik was een vlugge. En zeker niet de vroomste jongen van de klas. In de vierde zat ik naast een jongen waar ik het niet zo op had, dus die sloeg ik af. Na school, tussen de middag... Zijn moeder poetste op school en ging met klachten naar de meester. Meester Kox. Ik moest van half twee tot half vier op mijn knieën tegen het schoolbord zitten met mijn handen omhoog. Och, dat hoorde erbij.

Jan Larmiet was mijn grootste medestander bij het uithalen van kattenkwaad. Hij deed de gekste dingen in de klas. Als we moesten biechten en we konden niks verzinnen, dan gingen we op zoek naar onze biecht. Zo stopten we bij architect Van der Sanden eens een tuinslang in de gleuf van de brievenbus in de voordeur. We draaiden die open, wachtten een paar minuten en zodra de gang goed vol water stond belden we aan. En dan snel weg. Dat soort streken was wel aan ons besteed. Jan durfde echt alles. Als je hem een beetje voer gaf, deed hij er altijd wat mee.

We liepen eens op een avond de bossen in. Het was donker en voor de ramen van die Oostenrijkse woningen zagen we de vrouwen voor het raam de afwas te doen. Jan en ik slopen er naartoe en Jan sprong dan voor het raam omhoog. Die vrouwen schrokken zich natuurlijk wild. Bij een van die huizen was het raam op een avond opengezet. Jan sprong op en knalde er vol met zijn hoofd onder tegenaan. Toen was-ie onderhand half bewusteloos.

Met Jan, Wim Burgmans en later Frans Jansen, de zoon van Piet van Borkelfrans, maakte ik prachtige dingen mee. We haalden de mooiste fratsen uit. Toen we ouder werden, ging ieder zijn weg: we kregen verkering, trouwden en langzaamaan verwaterde het contact. Maar wanneer we elkaar tegenkomen, halen we onze jeugdherinneringen op en leven we voor even weer in die tijd.

*Boven: Eerste klas op de lagere school in 1955/56 bij juffrouw Kanen. Ik sta tweede van links op de tweede rij.
Beneden: Samen met broer Frans in de schoolbanken. Hij is hier twaalf jaar, ik negen.*